

- 1996. - № 30. - Ст. 141.
3. Новый тлумачний словник української мови. У чотирьох томах. – Т. 3. – К.: Довіра, 1999. – 667 с
4. Готра В.В. Сучасний стан реалізації права на відпочинок в Україні / В.В. Готра // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 235–240.
- 1971. – Ст. 375.
5. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971р., № 322-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 1971. – Ст. 375.
6. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996., № 504/96 // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 2. – Ст. 4.
7. Черновська С. Про порядок надання відпусток / С. Черновська // Вісн. НАН України. – 2011. – № 5. – С. 87-91.
8. Валпярчук Н.М. Деякі питання, пов'язані з грошовою компенсацією за невикористані щорічні відпустки / Н.М. Валпярчук // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2013. – № 26. – С. 186-192.
9. Іщенко Н.І. Правові можливості сторін трудового договору при визначенні робочого часу та часу відпочинку / Н.І. Іщенко // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – 2011. – Вип. 16. – С. 54-59.
10. Юрченко А. Ю. Регулювання щорічних відпусток: досвід країн СНД / А.Ю. Юрченко // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2013. – № 26. – С. 618-623.
11. Загородня В.М. Правове регулювання часу відпочинку в трудовому праві Європейського союзу та країн-членів / В.М. Загородня // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 2 (5). – 123-128.

УДК 349.2

Іншин М. І., завідувач кафедри трудового права та права соціального забезпечення КНУ ім. Т. Шевченка, д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрН України, Заслужений юрист України

Окремі питання регулювання трудових прав працівників, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у вищих органах державної влади України

Статтю присвячено характеристиці трудових прав працівників, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України; проаналізовано особливості реалізації трудових прав осіб, які обіймають посади у Вищих органах державної влади України; визначено поняття трудових прав працівників, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України.

Ключові слова: права, трудові права, працівник, статус, правовий статус, державна служба, Вищі органи державної влади України.

Статья посвящена характеристике трудовых прав работников, имеющих особый статус в связи с прохождением государственной службы в Высших органах государственной власти Украины; проанализированы особенности реализации трудовых прав лиц, которые занимают должности в высших органах государственной власти Украины; определено понятие трудовых прав работников, имеющих особый статус в связи с прохождением государственной службы в Высших органах государственной власти Украины.

Ключевые слова: права, трудовые права, работник, статус, правовой статус, государственная служба, Высшие органы государственной власти Украины.

The article is devoted to the characterization of labor rights, which have a special status in relation to the civil service in the state authorities of Ukraine; analyzed the peculiarities of human rights of persons holding positions in state authorities of Ukraine; defined the concept of labor rights, which have a special status in relation to the civil service in the state authorities of Ukraine.

Keywords: rights, labor rights, employee, status, legal status, public service, higher authorities of Ukraine.

Актуальність теми. Говорячи про права громадян на державну службу, необхідно відмітити, що в Конституції України [1] прописані основні засади діяльності громадян України, що перебувають на державній службі, проте не є державними службовцями, а мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України. Зокрема, мова йде про інститут Президентства, Верховну Раду та Кабінет Міністрів України.

Стан наукового дослідження. Варто відмітити, що окремі аспекти регулювання трудових прав працівників, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України неодноразово досліджувались в наукових працях В.Б. Авер'янова, М.Г. Александрова, С.С. Алексєєва, О.Т. Барабаша, Б.К. Бегічева, В.С. Венедіктова, Г.С. Гончарової, В.Я. Гоца, В.В. Жернакова, П.І. Жигалкіна, Р.А. Калюжного, Р.І. Кондратьєва, Л.І. Лазор, О.В. Лавриненка, І.П. Лаврінчук, К.Ю. Мельника, Н.М. Неумивайченка, П.Д. Пилипенка, В.І. Прокопенка, О.І. Процевського, В.О. Процевського, В.Г. Ротаня, О.Ф. Скакун, Б.С. Стичинського, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишевої, О.М. Обушенка, Ю.П. Орловського, О.М. Ярошенка, В.І. Щербини тощо. Проте, у вітчизняній юридичній науці правові засади регулювання трудових прав працівників, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України висвітлені недостатньо, в існуючих наукових працях вони досліджувались фрагментарно або в рамках ширшої правової проблематики, без комплексного підходу, а низка проблем, які сьогодні мають місце в означеній царині, лише підсилюють актуальність наукового пошуку з досліджуваних питань.

Тому **метою статті** є дослідження окремих аспектів регулювання трудових прав працівників, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України.

Виклад основного матеріалу. Одним із суб'єктів трудових прав працівників, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України є Президент України. Відповідно до Конституції України Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина (ст. 102). Саме Конституцією України визначається право громадян України на перебування на державній службі на посаді Президента України. Так, відповідно до ст. 103 Основного Закону Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років [1].

Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою.

Одна й та сама особа не може бути Президентом України більше, ніж два строки підряд.

Президент України не може мати іншого представницького мандата, обіймати посаду в органах державної влади або в об'єднаннях громадян, а також займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю чи входить до складу керівного органу або наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку.

Чергові вибори Президента України проводяться в останню неділю останнього місяця п'ятого року повноважень Президента України. У разі дострокового припинення повноважень Президента України вибори Президента України проводяться в період дев'яноста днів з дня припинення повноважень [1].

Порядок проведення виборів Президента України встановлюється законом. Слід відмітити, що у дослідженні поняття «вибори» на сьогодні серед науковців існує велика кількість поглядів. Так, В.В. Маклаков визначає вибори як «процедуру формування державного органу або надання повноважень посадовій особі, здійснювану шляхом голосування уповноважених осіб за умови, що на кожен отриманий таким чином мандат можуть претендувати в установленому порядку два чи більше кандидати» [2, с. 318]. М. Прело визначає вибори як «змагання кваліфікованих юридичних свобод задля цілі провести призначення» [3, с. 399]. Отже, юридичне поняття виборів укладається в процес, у результаті якого певна спільність людей шляхом голосування формує державний орган чи заповнює вакантну виборну посаду» [4, с. 103].

Отже, суб'єктивно конституційне право громадянина України на зайняття посту Президента виникає лише тоді, коли громадянин України набув певного віку, має право голосу, проживає тривалий час на території України та володіє державною мовою.

Конституцією України [1] надано право кожному громадянину України право обирати та бути обраним до Верховної Ради України. Депутати Верховної Ради не підпадають під дію Закону України «Про державну службу», однак перебувають на державній службі. Основним Законом України встановлено, що конституційний склад Верховної Ради України — чотириста п'ятдесят народних депутатів України, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Народним депутатом України може бути обрано громадянина України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років. Не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку (ст. 76) [1].

Вступ особи на посаду народного депутата обумовлений наявністю певного юридичного факту, а саме — складання присяги перед Верховною Радою (ст. 79), яка на формальному рівні покликана засвідчити відданість новообраного народного депутата справі служіння тим громадянам, що обрали його до Верховної Ради і чий інтереси він представляє в парламенті. Хоча зазначена процедура й відзначається переважно церемоніальним характером, проте відмова прийняття присяги тягне за собою досить жорсткі санкції у вигляді втрати особою депутатського мандата (ст. 79 Конституції України) [1].

Безпосередню участь в управлінні державними справами громадянин України має можливість реалізувати, якщо його призначили на посаду до складу Кабінету Міністрів України. До складу Кабінету Міністрів України входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри.

Прем'єр-міністр України призначається Верховною Радою України за поданням Президента України.

Кандидатуру для призначення на посаду Прем'єр-міністра України вносить Пре-

зидент України за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, сформованої відповідно до статті 83 Конституції України, або депутатської фракції, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

Міністр оборони України, Міністр закордонних справ України призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України, інші члени Кабінету Міністрів України призначаються Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.

Прем'єр-міністр України керує роботою Кабінету Міністрів України, спрямовує її на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України (ст. 114 Конституції України [1]).

Безпосередньо Конституцією України встановлено порядок призначення на посаду та повноваження найвищої категорії державних службовців, передбачених Законом України «Про державну службу», а

саме — Голів місцевих державних адміністрацій. Відповідно до ст. 118 Конституції України виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації. Склад місцевих державних адміністрацій формують голови місцевих державних адміністрацій.

Голови місцевих державних адміністрацій призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України. Голови місцевих державних адміністрацій при здійсненні своїх повноважень відповідальні перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України, підзвітні та підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня.

Місцеві державні адміністрації підзвітні і підконтрольні радам у частині повноважень, делегованих їм відповідними районними чи обласними радами. Місцеві державні адміністрації підзвітні і підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня.

Місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують (ст. 119):

1) виконання Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади;

2) законність і правопорядок; додержання прав і свобод громадян;

3) виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин — також програм їх національно-культурного розвитку;

4) підготовку та виконання відповідних обласних і районних бюджетів;

5) звіт про виконання відповідних бюджетів та програм;

6) взаємодію з органами місцевого самоврядування;

7) реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень.

Одним з видів мілітаризованої державної служби є Прокуратура України. Відповідно до ст. 121 Конституції України [1]: Прокуратура України становить єдину систему, на яку покладаються наступні завдання:

1) підтримання державного обвинувачення в суді;

2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом;

3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;

4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних

справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;

5) нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами.

Відповідно до Основного Закону [1] Прокуратуру України очолює Генеральний прокурор України, який призначається на посаду та звільняється з посади за згодою Верховної Ради України Президентом України. Верховна Рада України може висловити недовіру Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади.

З урахуванням викладеного вище, можна виділити наступні ознаки трудових прав працівників, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України:

- загальний його характер, оскільки воно є неодмінною складовою частиною конституційно-правового статусу громадянина в Україні;

- індивідуальне суб'єктивне право кожної людини, яка є громадянином України;

- можливість його реалізації громадянином протягом всього життя до набуття граничного віку перебування на державній службі;

- тісний взаємозв'язок з іншими конституційними правами, оскільки від його реалізації значною мірою залежить реалізація інших прав, зокрема, права на працю, права на відпочинок та ін.;

- гарантується державою кожній особі і не допускає протиправних обмежень при його реалізації;

- забезпечується державою в особі державних органів та органів місцевого самоврядування, державними установами відповідної спрямованості;

- у разі його порушення створює можливості відшкодування збитків і відновлення порушеного права [5, с.74].

Висновок. Отже, трудові права працівників, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України — це передбачена Конституцією, нормами міжнародного та національного законодавства міра можливої поведінки суб'єкта правовідносин, реалізація, охорона та захист якої гарантовані Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують порядок проходження служби працівниками, які мають особливий статус у зв'язку з проходженням державної служби у Вищих органах державної влади України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

2. Маклаков В.В. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учеб. для студ. юрид. вузов и фак. / Отв. ред. Б.А.Страшун. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: БЕК, 1996. — Т. 1—2. — 757 с.

3. Прело М. Конституционное право Франции. — М., 1987. — 512 с.

4. Основи конституційного права України: Підруч. / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; За ред. Копейчикова В.В. — 2-е вид., доп. — К.: Юрін-ком Інтер, 1998. — 286 с.

5. Боняк Валентина Олексіївна. Конституційне право людини і громадянина на освіту та його забезпечення в Україні: дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2005. — 205 с.